معماری تفکر مخاطبان به سبک رسانه‌های لیبرال

رسانه‌های لیبرال سال‌هاست که دیگر اطلاع‌رسانی نمی‌کنند، بلکه نحوه تفکر را تجویز و از ابزارهای قهری فکری استفاده می‌کنند تا تفکرات دیگران را آنطور که می‌خواهند، شکل دهند

۱۸

رپرتاژ جنگ اوکراین به سفارش آمریکا

تمام خبرنگاران غربی حاضر در جنگ اوکراین عملاً از فعالان رسانه‌ای تحت امر آژانس امنیت ملی آمریکا هستند

۱۹

شنبه ۳۱ تیر ۱۴۰۲ ■ ۴ محرم ۱۴۴۵ ■ سال سی‌ویکم ■ شماره ۸۸۳۶

همشهری بین‌الملل

مهندسی اخبار در آمریکا

رسانه‌های غربی با ترفندهای مختلف، اخبار را به شیوه‌ای مهندسی‌شده منتشر می‌کنند

گزارش
بهاره محبی
روزنامه‌نگار

حتما شما هم بارها شنیده‌اید که «آمریکا کشور آزادی است و هر کس هر چه بخواهد می‌تواند بگوید» اما واقعیت این است که در پس ویترین آزادی بیان و عقیده غرب از جمله آمریکا هزار تویی از محرمانگی خبر - بخوانید سانسور - وجود دارد که کمتر از آن گفته می‌شود. «آلن‌ام. درشویتز» استاد حقوق بازنشسته دانشکده حقوق هاروارد و یکی از مشهورترین حقوق‌دانان و محققین حقوق اساسی آمریکا، در سال ۲۰۲۱ درباره روند رو به افزایش سانسور در آمریکا نوشته است که «از سال ۱۷۹۸ تاکنون هیچ‌گاه تهدید علیه آزادی بیان آمریکا تا این حد جدی نبوده است. تهدیدهای امروز حتی از آنچه در دوران مک‌کارتیسم شاهدش بودیم جدی‌تر است.» در اروپا نیز شرایط مشابهی حاکم است. شورای اروپا در گزارشی که سال ۲۰۱۷ درباره تشدید فشارها بر خبرنگاران و روزنامه‌نگاران در اروپا منتشر کرده، آورده است که در یک دهه گذشته فشارها بر اصحاب رسانه به اشکال مختلفی افزایش یافته است؛ از تشدید خشونت‌هایی چون تهدید به حملات فیزیکی و ارعاب گرفته تا نظارت و آزار سایبری. اکنون در سراسر اروپا شاهد به کارگیری طیف وسیعی از تاکتیک‌ها برای خاموش کردن صدای منتقدان هستیم.

پنهان کردن تعصبات سیاسی

سوگیری‌های سیاسی دست‌اندرکاران رسانه‌ها نیز از جمله مواردی است که باعث می‌شود تا مدیریت انتشار اخبار و اطلاعات تحت تأثیر قرار بگیرد. برخلاف موضع‌گیری آشکار سیاسی در رسانه‌ها که تشخیص‌شان چندان دشوار نیست تشخیص رابطه میان جهت‌گیری‌های سیاسی رسانه‌ای و سانسور تاحدی دشوار است. به‌عنوان مثال، برنامه خبری Nightline شبکه تلویزیونی ای‌بی‌سی (ABC) در یک بازه زمانی اسامی بیش از ۷۰۰ سرباز زن و مرد آمریکایی را در عراق منتشر کرد، چیزی که در نگاه اول به‌نظر می‌رسید که ادای احترام یک رسانه آمریکایی به فداکاری سربازان باشد اما بعدها از سوی گروه رسانه‌ای سینکلر به‌عنوان اقدامی با اهداف سیاسی و ضدجنگ تعبیر شد و اجازه پخش مجدد به آن داده نشد؛ آن‌هم در شرایطی که گروه رسانه‌ای سینکلر خود به اتهام برچسب زدن به ۱۰۰ عضو کنگره به‌عنوان حامیان سانسور زیر هجمه شدید انتقاد قرار داشت. به اعتقاد کارشناسان، مهم‌ترین دلیل انتقادهای شدید از این گروه رسانه‌ای پخش فیلمی با عنوان «افتخار دزدیده شده» علیه «جان کری» نامزد انتخابات ریاست‌جمهوری از حزب دمکرات بوده است.

محرمانگی خبری با توسل به لزوم مقابله با اطلاعات نادرست

«رابرت لونلی» مورخ و کارشناس سیاسی دانشگاه تگزاس آمریکا، می‌گوید «کشورهای کمونیستی که زمانی جریان آزاد اطلاعات را متوقف کرده بودند امروز دیگر وجود ندارند اما امروز در اقصی نقاط جهان حتی در آمریکا مسائل سانسور می‌شوند تا اخبار به شهروندان نرسد. با ظهور روزنامه‌نگاری شهروندی و پلتفرم‌های اینترنتی، حقیقت ممکن است که راه آسان‌تری برای عیان شدن داشته باشد اما همانطور که شاهد هستیم این پلتفرم‌ها نیز چالش‌های عصر خود از جمله اخبار جعلی را با خود آورده‌اند.» با استناد به همین بحران اخبار جعلی، یکی از متاخرترین روش‌های سانسور اخبار و اطلاعات در آمریکا توجیه لزوم مقابله با اطلاعات نادرست است. نوامبر ۲۰۲۲ بود که شبکه فاکس‌نیوز نزدیک به حزب جمهوری‌خواه گزارش داد که دولت «جو بایدن» رئیس‌جمهور فعلی آمریکا از حزب دمکرات با دستاویز برخورد با اطلاعات نادرست و در همکاری با شبکه‌های اجتماعی بزرگی همچون فیسبوک و توییتر اخبار و اطلاعات مربوط به مخالفان سیاسی را سانسور کرده و اجازه انتشار آن را نمی‌دهد. در این گزارش با استناد به اسنادی که وب‌سایت اینترسپت فاش کرده، آمده بود که وزارت امنیت داخلی آمریکا و پلیس فدرال (اف‌بی‌آی) تحت عنوان مقابله با طرح اطلاعات نادرست در زمینه‌های مختلفی همچون خروج آمریکا از افغانستان و اخبار مربوط به همه‌گیری کووید اطلاعات را به‌طور گسترده سانسور کرده‌اند. در این گزارش اشاره شده که رسوایی‌های مربوط به «هانتر بایدن» پسر رئیس‌جمهور آمریکا نیز در زمره مواردی است که دولت آمریکا به‌شدت تلاش دارد تا از انتشار گسترده اطلاعات مربوط به آن جلوگیری کند.

سانسور از مسیر بمباران خبری

سانسور خبری همیشه به‌معنای جلوگیری از انتشار خبر و اطلاعات نیست. گاهی می‌توان با بمباران خبری و کاهش حساسیت افکار عمومی نسبت به مسئله‌ای باعث دیده‌نشدن حقایق یک امر شد. «پیتر پومرانتسف» روزنامه‌نگار و تهیه‌کننده انگلیسی، معتقد است که رهبران جهان در عصر فضای مجازی از روش‌های نوینی برای سانسور اطلاعات استفاده می‌کنند از جمله بمباران خبری. پومرانتسف در گفت‌وگو با شبکه سی‌بی‌اس می‌گوید که «قرن بیستم عصر ضیق اطلاعات بود و دولت‌ها کم و بیش بر حوزه نشر اخبار و اطلاعات تسلط داشتند اما امروز این کار با توجه به پیشرفت روزافزون فضای مجازی و پلتفرم‌های ارتباطی بسیار دشوار شده است. پس شیوه کار تغییر کرده و رهبران سیاسی متوجه شده‌اند که با استفاده از بمباران خبری می‌توانند اثر مشابهی را ایجاد کنند.» پومرانتسف معتقد است که تشخیص روش جدید سانسور بسیار دشوارتر است چرا که به‌ندرت می‌دانیم چه کسی، چه زمانی و برای چه هدفی دست به این کار می‌زند. او می‌گوید که در این فضای جدید دولت‌های به ظاهر دمکراتیک به اندازه همان دولت‌هایی که از سوی آنان غیردمکراتیک خوانده می‌شوند تلاش دارند تا صدای منتقدان خود را به روش‌های مختلفی خفه کنند. به گفته این روزنامه‌نگار، در بمباران خبری مردم با هجوم اطلاعات درست و نادرست و تئوری‌های توطئه تغذیه می‌شوند تا جایی که تفکیک واقعیت و خیال یا ردیابی یک ایده اصیل تقریبا غیرممکن شود.

پنهان کردن اطلاعات مربوط به امنیت ملی

عملیات‌های نظامی، اطلاعاتی و دیپلماتیک دولت آمریکا اغلب تاحد زیادی محرمانه بوده و رسانه‌ها خطوط قرمز زیادی برای انتشار آن دارند؛ گرچه این محرمانگی خبر اغلب توسط افشاگران یعنی گروه‌ها و افراد ضددولتی که تلاش دارند تا سرپوش‌های دولتی را افشا کنند به چالش کشیده می‌شود. به‌عنوان مثال، در سال ۱۹۷۱ نیویورک تایمز اسنادی از وزارت دفاع (پنتاگون) درباره مشکلات مربوط به دخالت آمریکا در جنگ ویتنام را منتشر کرد که مشکلات زیادی برای این رسانه ایجاد کرد گرچه درنهایت دولت «ریچارد نیکسون» رئیس‌جمهور وقت آمریکا، بعدها به‌دلیل تلاش برای جلوگیری از افشای این اطلاعات به دادگاه رفت. چند دهه بعد نیز «جولیان آسانژ» بنیانگذار وب‌سایت ویکی‌لیکس، به‌دلیل انتشار میلیون‌ها سند محرمانه آمریکا که مربوط به امنیت ملی بود به‌شدت مورد هجمه قرار گرفت و زندانی شد. این نمونه‌ها نشان می‌دهد که صاحبان رسانه‌ها در آمریکا اغلب روابط بسیار پرتنشی با دولت دارند. به‌گفته منابع رسانه‌ای، اغلب زمانی که رسانه‌های آمریکایی قصد دارند تا اطلاعات چالش‌برانگیزی را منتشر کنند مقام‌های دولتی سعی می‌کنند تا راه انتشار این اسناد را مسدود کنند. برهمین اساس دست‌اندرکاران رسانه‌های غربی از جمله آمریکا مسئولیت دشوار ایجاد توازن میان منافع امنیت ملی و حق آگاهی مردم را برعهده دارند.

جلوگیری از انتشار مطالب حاوی خشونت و حریم شخصی

هر روز که فردی در آمریکا مرتکب خشونت می‌شود در اتاق‌های خبر سراسر این کشور، سردبیران باید تصمیم بگیرند که آیا گفتن اینکه «فردی با شلیک گلوله کشته شده» کافی است یا اینکه جزئیات بیشتری در این‌باره باید منتشر شود. در اکثر موارد رسانه‌ها با هدف عدم ایجاد تشویش و اضطراب عمومی از انتشار تصاویر و مطالب حاوی خشونت خودداری می‌کنند اما گاهی این دستورالعمل خبری به ابزاری برای جلوگیری از انتشارات حساس تبدیل می‌شود. حفاظت از حریم شخصی برای جلوگیری از نشر اطلاعات را نیز می‌توان بحث‌برانگیزترین شکل سانسور رسانه‌ای خواند چون آنطور که مرکز نوآوری حاکمیت بین‌المللی (CIGI) در گزارش سال ۲۰۲۳ خود آورده، موارد زیادی پیش آمده که چهره‌های شاخص سیاسی و رسانه‌ای با استناد به این اصل و دستکاری یا جلوگیری از انتشار محتواهای انتقادی، به‌دنبال تامین منافع شخصی یا سازمانی خود هستند.

پیشبرد منافع شرکت‌های بزرگ

شرکت‌های رسانه‌ای قرار است در خدمت منافع عمومی باشند اما گاهی این وظیفه در تضاد با منافع شرکت‌های بزرگ آمریکایی قرار می‌گیرد؛ جایی که تجار و صاحبان کسب‌وکار در مقام سانسور اخبار برمی‌آیند؛ به‌عنوان مثال، زمانی که نیویورک تایمز گزارش داد که مدیران شرکت جنرال الکتریک که از قضا در هیأت‌های مدیره شبکه تلویزیونی MSNBC و شبکه فاکس‌نیوز نیز حضور داشتند، تصمیم گرفته‌اند با هدف حفظ منفعت شرکت خود مانع از پخش شدن یک برنامه تلویزیونی شوند که انتقادهای جدی به این شرکت داشته است. نمونه‌های دیگری نیز وجود دارد از جمله زمانی که تلویزیون کابلی COMCAST آمریکا به سانسور متهم شد. مدت کوتاهی پس از اینکه کمیسیون ارتباطات فدرال فعالیت بین‌المللی شبکه تلویزیونی ان‌بی‌سی (NBC) را تأیید کرد، تلویزیون کابلی COMCAST به‌عنوان شریک رسانه‌ای ان‌بی‌سی، «مردیت آتول بیکر» یکی از اعضای کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا را استخدام کرد. این ۲ شبکه تلویزیونی با وجود حجم گسترده اعتراض‌ها هیچ اشاره‌ای به جنجال به‌وجود آمده نداشتند اما انتشار یک توییت از سوی یک کارمند کمپ تابستانی که شبکه تلویزیونی COMCAST یکی از سرمایه‌گذاران آن بود درباره این موضوع کافی بود تا این شبکه تلویزیونی بودجه کمپ را ۱۸ هزار دلار کاهش دهد. این شرکت گرچه بعدا عذرخواهی و اعلام کرد که حاضر است بودجه کمپ را بازگرداند اما دست‌اندرکاران مجموعه تفریحی اعلام کردند که ترجیح می‌دهند بتوانند آزادانه و بدون اعمال فشار از سوی شرکت‌ها صحبت کنند.

نکته

وب‌سایت First Draft News که برای مبارزه با اطلاعات نادرست آنلاین ایجاد شده، ۷ نوع مختلف از اطلاع‌رسانی نادرست در رسانه‌ها (شامل رسانه‌های غربی) را به شرح ذیل احصاء کرده است:

محتوای گمراه‌کننده
محتوایی که به‌طور هدفمند برای به تصویر کشیدن یک شخص یا موضوع یا یک جهت خاص تنظیم شده است.

محتوای نادرست
گزارش‌ها و اطلاعات متنی نادرست و گمراه‌شونده که به مخاطب ارائه می‌شود.

محتوای تقلبی
استفاده از نقل قول‌های ساختگی، یکی از روش‌های اطلاعات نادرست است.

محتوای دستکاری‌شده
اطلاعات یا تصاویری که برای فریب دادن دستکاری می‌شوند.

محتوای ساختگی
محتوای تولیدی به‌طور کاملا نادرست و با هدف فریب و آسیب‌رساندن تولید می‌شود.

محتوای بی‌معنی
سرفصل‌ها، تصاویر یا توضیحاتی که از محتوای اصلی متن پشتیبانی نمی‌کنند و خواننده را گمراه می‌کنند.

طنز یا تقلید
خبرهایی که برای فریب دادن منتشر نشده، اما امکان فریب دادن دارند.

گزارش

مدل‌سازی غرب برای رسانه‌ها

تردیدی وجود ندارد که بر رسانه‌های مختلف جهان، نظارت‌های حاکمیتی و دولتی وجود دارد. با وجود آزادی بیان در غرب، اما این نظارت‌ها سختگیرانه‌تر است و در برخی مقاطع که موضوع امنیت ملی و حیثیت خارجی در میان باشد، از ترفندهای خبری همچون تأخیر در اطلاع‌رسانی یا انتشار اخبار جعلی استفاده می‌شود. گاهی به‌نظر می‌رسد که قصور انتشار با تأخیر اخبار یا پردازش خبرها برای گمراه‌کردن مخاطبان، صرفا از جانب رسانه‌ها صادر می‌شود، اما براساس «مدل پروپاگاندا» که نوام چامسکی، اندیشمند مشهور آمریکایی مطرح کرده، افزون بر اینکه رسانه‌های غربی اذهان مردم را دستکاری می‌کنند، سیاستمداران نیز با استفاده از تبلیغات سیاسی، رضایت‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را در ذهن عموم مردم می‌سازند.

مصادیق خبررسانی گمراه‌کننده در رسانه‌های غربی

در ارتباط با جعل خبرها در رسانه‌های غربی و به‌ویژه آمریکایی گزارش‌های متعددی وجود دارد. به‌طور کلی کارشناسان معتقدند که آمریکا و متحدان رسانه‌ای این کشور برای نشر اکاذیب و اطلاعات نادرست روش‌های مختلفی را به‌کار می‌گیرند. طی یک سال گذشته، جنگ اوکراین یکی از مهم‌ترین تحولاتی بود که نحوه پوشش جهت‌دار خبرها و گزارش‌های انحرافی در رسانه‌های غربی و آمریکایی را نشان داد. گزارشی از چاینا دیلی حکایت از آن دارد که کشورهای غربی تحت رهبری آمریکا در طول جنگ اوکراین، ریاکاری محض و استانداردهای دوگانه را دنبال کردند و حتی ارزش‌هایی مانند آزادی بیان را که زمانی ادعا می‌کردند از آن پاسداری می‌کنند، زیر پا گذاشتند؛ به این ترتیب که رسانه‌های غربی در طول جنگ اوکراین، اطلاعات نادرست و اخبار جعلی را منتشر کردند تا جبهه مقابل در این جنگ را بدنام کنند.

افزون بر این، پوشش اخبار فلسطین در رسانه‌های غربی به تبع سیاست‌های بالادستی همواره دارای بیشترین انحراف خبررسانی بوده است. درواقع در شرایطی که فلسطینی‌ها تحت اشغال به‌سرمی‌برند و حتی سازمان ملل حضور نیروهای صهیونیستی در کرانه باختری را به‌عنوان اشغالگری به رسمیت می‌شناسد، اما رسانه‌های غربی عملیات نیروهای فلسطینی علیه اشغالگری را با اتهام تروریستی بودن اطلاع‌رسانی می‌کنند؛ این در حالی است که عملیات نیروهای فلسطینی به‌عنوان ملت تحت اشغال و با هدف آزادسازی سرزمین را در دسته‌بندی اقدامات تروریستی نمی‌توان دسته‌بندی کرد و این عملیات‌های مشروع در قالب عملیات‌های آزادی‌خواهانه علیه نیروی اشغالگر دسته‌بندی می‌شوند. این اشغالگری را حتی سازمان ملل هم تأیید می‌کند، اما رسانه‌های جریان اصلی در غرب و آمریکا هیچ‌گاه نظامیان صهیونیست در کرانه باختری را اشغالگر نمی‌خوانند و در مقابل، مبارزه مشروع نیروهای وطنی فلسطینی برای آزادی وطن خود را تروریستی توصیف می‌کنند. این جهت‌گیری در رسانه‌های غربی را می‌توان مصداق بارز انحراف در اطلاع‌رسانی خبر دسته‌بندی کرد. اولریکه کلینگر، محقق ارتباطات سیاسی در گفت‌وگویی با بنیاد آلمانی «هاینریش بول» به وضوح به انحراف در خبررسانی رسانه‌های جریان اصلی اذعان دارد و می‌گوید که «انتشار اطلاعات نادرست یا گمراه‌کننده اقدامی هدفمند، عمدی و حتی استراتژیک در رسانه‌هاست. اطلاعات نادرست یک چالش بزرگ هم در اروپا و هم در ایالات‌متحده و هم برای همه دمکراسی‌های دیگر در غرب است.»

رپرتاژ ویژه درباره کنگره، کرونا و پوتین

در جریان شورش داخلی در آمریکا و در زمان انتقال قدرت از «دونالد ترامپ»، رئیس‌جمهور وقت آمریکا در سال ۲۰۲۰ به جو بایدن، رئیس‌جمهور فعلی این کشور، خبرها و گزارش‌های بسیاری درباره معترضان و حامیان ترامپ به هنگام یورش به کنگره منتشر شد، اما رسانه‌های آمریکایی کمتر درباره نحوه برخورد و مقابله پلیس آمریکا با معترضان سخنی به میان آوردند. درواقع فضای سنگین رسانه‌ها علیه معترضان باعث شد تا انتقادات حقوق بشری درباره نحوه برخورد پلیس آمریکا با معترضان به حاشیه کشانده شود و کمتر مورد توجه جریان رسانه‌ای مسلط در آمریکا قرار گیرد.

در زمان همه‌گیری کرونا نیز بازار خبرهای جعلی و گزارش‌های گمراه‌کننده درباره کرونا و نحوه مقابله و درمان این بیماری در آمریکا مانند بسیاری دیگر از جوامع داغ بود. یکی از معروف‌ترین گزارش‌های رسانه‌های آمریکایی درباره کرونا تجویز استفاده از دوزهای بالای ویتامین سی در میان شهروندان بود؛ درحالی که اتحادیه پزشکان آمریکا این ادعاهای مطرح شده در رسانه‌ها را رد کرد. همه‌گیری کرونا به وضوح نشان داد که انتشار اطلاعات جعلی بسیار مشکل‌ساز است. اطلاعات نادرست در مورد یک ویروس، در مورد واکسن‌ها و در مورد درمان‌های بالقوه در دوران کرونا حتی به قیمت جان مردم تمام شد.

همچنین گزارش‌ها و خبرهای جعلی ضدروسی در رسانه‌های غربی به‌وفور دست به‌دست می‌شود؛ از جمله ادعایی که فوریه امسال در رسانه‌های غربی مطرح و در آن ادعا شد که ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه از ماده جوان‌ساز برای سلامتی و طول عمر خود استفاده می‌کند. گزارش‌ها ادعا داشتند که رئیس‌جمهور روسیه از ماده آدرنوکروم استفاده می‌کند!